

HYVÄN KOHTELUN SUUNNITELMA

TUKIKOHTA KOUVOLA

(Päivitetty 15.6.23, tarkennettu rajoitustoimenpiteiden kuvauksia sekä muutoksenhakua. Tarkastettu 13.6.24
Päivitetty huoneentaulu.)

HYVÄN KOHTELUN SUUNNITELMA

Kaikilla lapsilla on oikeus hyvään kohteluun, huolenpitoon ja kasvatukseen sekä oikeus valvontaan ja ihmisarvoa kunnioittavaan kohteluun sekä itsemääräämisoikeuteen. Hyvän kohtelun suunnitelma tukee näitä oikeuksia sekä luo avoimuutta ja yhteisymmärrystä yhteisistä säännöistä ja toimintatavoista.

Hyvän kohtelu suunnitelma on Kouvolan Tukikohdan erityisyksikössä kaikkien nähtävillä. Tukikohtaan sijoitetuilla lapsilla on mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen ja heitä kuullaan suunnitelman laatimisen ja tarkistamisen yhteydessä. Valmis suunnitelma käydään läpi kaikkien yksikköön sijoitettujen lasten kanssa.

HYVÄ HOITO, KASVATUS JA VALVONTA

Tukikohdan erityisosaamista ovat kiintymyskeskeinen arki sekä traumaosaaminen. Ohjaajat on koulutettu käyttämään DDP-työotetta arjessa. Arjessa näkyy leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia. Lapselle annetaan ymmärrystä, hellyyttä ja arvostusta.

Tukikohdassa huolehditaan lapsen perushoidosta, joka tarkoittaa mm. riittävää ravintoa, lepoa, vaatetusta, hygieniaa, liikuntaa ja terveydenhoitoa. Perushoidon lisäksi huolehditaan sijaishuollossa olevan lapsen oikeuksien toteutumisesta; kuten iän mukaiset käyttövarat, oikeus tavata läheisiään ja saada tietoa omasta tilanteestaan sekä oikeus olla yhteydessä ja tavata omaa sosiaalityöntekijäänsä. Jokaiselle lapselle ja perheelle annetaan oman vastuusosiaalityöntekijän yhteystiedot.

Tukikohdassa työskentelee 9 ohjaajaa. Ohjaajien tehtävänä on turvata lasten hyvinvointi, kasvatusta ja riittävä valvonta. Ohjaajat ovat lapsille läsnä, auttavat arjen askareissa ja huolehtivat arjen sujuvuudesta. Ohjaajilta voi aina pyytää apua tai tulla juttelemaan mieltä askarruttavista asioista. Ohjaajilla on vaitiolovelvollisuus, mikä tarkoittaa, etteivät ohjaajat puhu lapsen asioista ulkopuolisille, jotka eivät ole osallisia lapsen hoitoon tai kasvatukseen. Tarpeen mukaan ohjaajat ovat yhteydessä lasta hoitaviin muihin tahoihin, kuten opettajaan, lääkäriin, terapeuttiin.

Jokaiselle Tukikohtaan tulevalle lapselle nimetään kaksi omaohjaajaa, jotka ovat päävastuussa lapsen asioissa. Ikä- ja kehitystaso huomioiden lapset saavat suunnitella yhdessä omaohjaajan kanssa esim. vaatehankintoja, oman huoneen sisustamista, omaohjaajahetkien sisältöä, syntymäpäiväjuhlien järjestämistä sekä kotiharjoittelujaksoja.

Omaohjaajat huolehtivat myös perheyhteistyön toteutumisesta. Perheisiin pidetään tiiviisti yhteyttä niin kasvatuksellisissa asioissa, kuin kuulumisten vaihdon merkeissä. Lapset voivat olla yhteydessä perheisiin vapaasti omista puhelimestaan tai sovitusti ohjaajien puhelimesta. Lasten kotiharjoittelut sovitaan aina yhteistyössä vanhemman kanssa ja ohjaajat auttavat kuljetuksissa kodin ja Tukikohdan välillä.

”Saa toivoa lempiruokaa.”

”Ulkoilu ja liikunta on kivaa.”

”Hyvää ruokaa.”

”Asiallista kohtelua.”

”Hyväksytään sellaisena, kun on.”

OSALLISUUS JA ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS

Tukikohdassa on 3 sääntöä, jotka pohjautuvat DDP-viitekehykseen. Säännöt on kirjoitettu yhdessä lasten kanssa yksikön ”huoneentauluksi” ja niiden tarkoitus on luoda turvallisuutta. Lisäksi arjen turvallisuuden ja sujuvuuden tueksi on muita sääntöjä, joista lapsille kerrotaan erikseen arjessa sekä viikkopalaverissa. Säännöt voivat vaihdella ikä- ja kehitystason mukaisesti, sillä kaikki eivät tarvitse samanlaisia sääntöjä ja toimintamalleja arjessaan.

Huoneentaulun säännöt ovat:

- 1) Ohjaajien täytyy aina tietää, missä minä olen.
- 2) Minä en saa satuttaa muita, eivätkä muut minua.
- 3) Pyydän lupaa, kun haluan jotakin.

Tukikohdassa lapsi huomioidaan yksilöllisesti omien tarpeidensa mukaan ja lapsi osallistuu oman arkensa suunnitteluun niin yksilönä (arkitasolla, asiakassuunnitelmissa) kuin yhteisössä (viikkopalaverit). Lapset saavat mm. toivoa lempiruokiaan, osallistua ruuanlaittoon, harrastaa omaa harrastustaan sekä suunnitella retkipäivien sisältöä. Lapsia tuetaan omatoimisuuteen oman taitotasonsa mukaisesti. Lapset siivoavat huoneensa kerran viikossa ja pesevät omia pyykkejään. Jokaisen ei tarvitse suoriutua asioista samalla tavalla, vaan esimerkiksi osallistuminen arjen erilaisiin askareisiin ja ohjaajien tuen määrä

vaihtelevat taitojen mukaan. Tavoitteena on, että lapsi osallistuu ja harjoittelee tekemään asioita itsenäisesti.

”Saa käyttää puhelinta.”

”Aikuisen kanssa yhdessä tekeminen.”

”Aina on tekemistä eikä oo tylsää.”

”Voi päättää mihin reissuun voi mennä.”

”On kiva leikkiä yhdessä.”

Ohjaajien tehtävänä on huolehtia lapsen yksityisyyden ja koskemattomuuden turvaamisesta. Jokaisella lapsella on oma huone, joka on lapsen oma tila. Omassa huoneessa on oikeus omaan rauhaan ja lepoon. Kukaan lapsi ei saa mennä toisen huoneeseen ilman huoneenhaltijan ja ohjaajan lupaa. Lasten leikkiessä yhdessä huoneessa, on ovi pidettävä auki tilanteen valvomiseksi.

Valvomisen tarkoitus on luoda lapsille turvallisuutta. Ohjaajien läsnäolo erilaisissa tilanteissa tuo turvaa sekä mahdollistaa erilaisten asioiden yhdessä opettelun sekä kanssasäätelyn. Lapsia autetaan sanoittamaan ja kuvaamaan omia tunnetilojaan ja tarpeitaan niin aikuisten, kuin toisten lasten seurassa. Näin jokaista lasta autetaan itsesäätelyssä ja opetetaan omien henkilökohtaisten rajojensa asettamisessa. Ohjaajat puuttuvat aina lasten väliseen kiusaamiseen, nahisteluun ja fyysisiin yhteenottoihin. Toiseen ei saa koskaan koskea ilman lupaa.

”Minua kuunnellaan.”

”Aina minua lohdutetaan.”

”Tukikohdassa on turvallinen olo.”

”Kaikilta kysytään mielipidettä.”

RAJOITUSTOIMENPITEIDEN KÄYTTÖ

Joskus voidaan joutua tilanteisiin, jossa lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvitaan lapsen rajoittamista ja suojaamista häneltä itseltään tai toisten vahingoittamiselta. Tilanteita voivat olla esimerkiksi sellainen lapsen käytös, jolla hän vaarantaa riehumalla ja tavaroita heittelemällä itsensä taikka muut lähellä olijat, tai lapsi kuljettaa taskussaan yksiköille vaarallisen esineen, jolla uhkailee muita. Arki itsessään ei sisällä rajoitustoimenpiteitä. Niitä käytetään vain tarkoin harkitusti ja tapauskohtaisesti, kun se on lapsen edun mukainen, eivätkä muut keinot auta. Rajoitustoimenpiteestä päättää aiheeseen

perehdytetty ja koulutettu ohjaaja ja se on aina tarkoin harkittu ja perusteltu lainmukainen päätös.

Aina ennen rajoitustoimenpiteen käyttöä ohjaaja keskustelee tilanteesta lapsen kanssa, sekä antaa vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteeseen (esim. siirtyminen pois tilanteesta, sanoittaminen, hierontapallojen tai jääpalojen käyttö, kirjan lukeminen, yhteinen aika ohjaajan kanssa, leikki, musiikki, maalailu, halaus, rentoutuminen). Joskus edellä mainitut keinot eivät kuitenkaan riitä rauhoittamaan tilannetta, jolloin rajoitustoimenpide on välttämätön. Rajoitustoimenpide ei ole koskaan rangaistus.

Rajoitustoimenpiteen aikana lapsi ei jää koskaan yksin, eikä se sisällä alistamista, kurittamista tai muuta loukkaavaa käytöstä. Rajoitustoimenpide lopetetaan heti, kun se ei ole enää välttämätöntä. Tilanteessa turvataan myös muiden lasten turvallisuus, niin ettei heitäkään jätetä yksin. Lapset ohjataan tarvittaessa omiin huoneisiin tai muuhun turvalliseen tilaan ja ohjaaja huolehtii heistä.

Tilanteen jälkeen mukana olleet ohjaajat käyvät tilanteen läpi lapsen kanssa; tilannetta edeltäneet tapahtumat, tunteet ja ajatukset, erilaiset toimintatavat. Lapsen on mahdollista käydä tilannetta läpi ohjaajan kanssa niin paljon kuin tuntee siihen tarvetta, eikä milloinkaan jää tunteiden ja ajatustensa kanssa yksin. Myös muut lapset huomioidaan tilanteen läpikäymisessä, sillä tilanne voi olla pelottava tai uhkaava myös muille lapsille. Toisten lasten henkilökohtaisia asioita ei kuitenkaan jaeta muille lapsille.

Rajoitustoimenpiteistä informoidaan tapahtuneen jälkeen lapsen vanhempia sekä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää. Rajoitustoimenpiteestä tehdään kirjallinen päätös, joka postitetaan vanhemmille sekä vastuusosiaalityöntekijälle.

Tukikohdassa tarvittaessa käytettäviä rajoitustoimenpiteitä ovat: aineiden ja esineiden haltuunotto (65§), henkilöntarkastus (66§) ja henkilönkatsastus (66a§), omaisuuden ja tilojen tarkastaminen sekä lähetysten tarkastaminen luottamuksellista kirjettä tai viestiä lukematta (67§), kiinnittäminen (68§) sekä lyhytaikainen liikkumisvapauden rajoittaminen 7vrk (69§), luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen (69a§) sekä eristäminen (70§) ja yhteydenpidon rajoittaminen (62§).

”Ihan hyvä, että on rajoitustoimenpiteitä, niin sen jälkeen on turvallista kaikilla.”

”Tuntuu turvalliselta, kun on rajoitustoimenpiteitä ja vaaralliset esineet saadaan pois.”

”Järkevää, että on rajoitustoimenpiteitä.”

RAJOITUSTOIMENPITEISTÄ:

Aineiden ja esineiden haltuunotto (65§) ja henkilöntarkastus (66§)

Ohjaajien tehtävänä on turvata lapsen oma ja muiden turvallisuus. On tilanteita, jolloin ohjaajat saattavat tarvittaessa etsiä (esimerkiksi taskuista tai repusta) ja ottaa lapselta pois vaarallisia aineita ja esineitä. Tällaisia ovat esimerkiksi nuorella olevat päihdyttävät aineet ja teräaseet, ne otetaan ohjaajien haltuun. Etsinnän taustalla on aina oltava vahva epäily. Joskus myös lapsen puhelin voidaan ottaa ohjaajien haltuun kokonaan taikka osittain (sovitut puhelinajat), jos se haittaa selvästi lapsen arkea, hyvinvointia taikka yleistä järjestystä.

Henkilönkatsastus (66a§)

Ohjaaja voi puhalluttaa nuoren, jos hän epäilee, että nuori on päihtynyt. Ohjaajilla on sitä varten alkometri. Epäily voi tulla nuoren käytöksestä, hajun perusteella tai saadun tiedon perusteella.

Omaisuuuden ja tilojen tarkastaminen sekä lähetysten tarkastaminen luottamuksellista kirjettä tai viestiä lukematta (67§)

Lapsen käytössä oleva huone sekä siellä olevat tavarat voidaan tarkastaa, jos ohjaajille herää iso huoli lapsen tai muiden turvallisuudesta. Tarkastamisen tarkoitus on etsiä huoneesta sellaisia aineita ja esineitä, joilla itseä tai toista voisi satuttaa. Esineitä voivat olla esimerkiksi erilaiset lyömiseen, viiltämiseen tai muuhun satuttamiseen soveltuvat esineet (lasinsirut, peilin palaset, teroittimen terät, veitset, raskaat esineet, painavat ja kovat tavarat) sekä esimerkiksi suihkutettavat deodorantit, lakat, alkoholi ja lääkkeet. Myös lapselle osoitetut lähetykset voidaan tarkastaa, jos ohjaajilla on vahva epäily, että lähetys sisältää aiemmin mainittuja aineita tai esineitä. Kirjettä tai viestiä ei kuitenkaan lueta.

Kiinnipitäminen (68§)

Kiinnipitäminen tarkoittaa rauhoittamista kiinni pitämällä, kun muut keinot eivät ole auttaneet (esim. sanallinen rauhoittelu, silittely, huomion muualle ohjaaminen). Silloin tavoitteena on, ettei lapsen käyttäytymisestä aiheutuisi kenellekään vakavaa vahinkoa. Kiinnipitoon johtavia tilanteita voivat olla esimerkiksi tilanteet, joissa lapsi on aggressiivinen, hermostunut ja heittelee tavaroilla muita läsnäolijoita, tai hänellä on hallussaan esimerkiksi teräase, jolla uhkaa omaa tai muiden turvallisuutta.

Lyhytaikainen liikkumisvapauden rajoittaminen 7vrk (69§)

Lapsen liikkumista voidaan erikseen rajoittaa, jos ohjaajat arvioivat lapsen terveyden tai kehityksen olevan vakavassa vaarassa. Tällöin ohjaajat arvioivat, ettei lapsen ole turvallista liikkua yksikön ulkopuolella ilman valvontaa. Esimerkiksi silloin, jos lapsi on toistuvasti poistunut yksiköstä luvatta tai jättänyt palaamatta sinne sovitusti, on käyttänyt päihteitä poissa ollessaan taikka muuten vaarantanut itseään. Koulunkäynti tulee turvata

myös liikkumisvapauden rajoittamisen aikana. Ohjaajien tulee kertoa lapselle selvästi, milloin liikkumisen rajoitus alkaa ja loppuu, ja mihin se perustuu. Rajoitus täytyy lopettaa heti, kun lapsen etu voidaan turvata jollain muulla tavalla. Sellainen tapa voi olla esimerkiksi sopiminen kotiintuloajoista, joita lapsi sitoutuu noudattamaan taikka lapsi näyttää muulla tavoin omalla toiminnallaan, ettei vaaranna itseään.

Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen (69a§)

Lapsen ollessa luvatta poissa sijaishuoltopaikasta, on ohjaajien tehtävä etsiä lasta yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Lapsen olinpaikan selvittyä, ohjaajat hakevat lapsen takaisin sijaishuoltopaikkaan. Turvallisuuden vuoksi silloin voidaan myös tarpeen mukaan pitää kiinni lapsesta tai tarkastaa lapsen omaisuus ja ottaa haltuun aiemmin mainittuja vaarallisia esineitä ja aineita.

Eristäminen (70§)

Tukikohdassa ei ole eristyshuonetta. Lapsi saatetaan joskus kasvatuksellisenä keinona kehottaa menemään hetkellisesti omaan huoneeseensa rauhoittumaan, mikäli hän ei kykene rauhoittumaan muiden seurassa ollessaan. Eristäminen voi kuitenkin tulla kyseeseen sellaisessa tapauksessa, jossa lapsi on esimerkiksi kovin päihtynyt taikka aggressiivinen ja virkavaltaa odotetaan paikalle lapsen avuksi. Silloin ohjaajien on muiden turvallisuuden vuoksi eristettävä lapsi omaan huoneeseensa. Ohjaaja on silloin koko ajan lapsen saatavilla.

Yhteydenpidon rajoittaminen (62§)

Laitoksen johtaja voi väliaikaisesti rajoittaa lapsen yhteydenpitoa esimerkiksi hänen perheeseensä tai ystäviinsä. Päätöksen taustalla on huoli yhteydenpidosta, joka nähdään haitalliseksi lapselle. Yhteydenpidon rajoittaminen voi tarkoittaa puhelimen sekä tapaamisen estämistä. Esimerkiksi lapsen vanhempi saattaa olla päihtynyt tai aggressiivinen lapsen seurassa tai kommunikoida lapsen kanssa haitallisesti (uhkaaminen, painostaminen johonkin, jatkuva valehtelu). Päätöksessä kerrotaan aina, keiden kanssa yhteydenpitoa rajoitetaan ja minkä aikaa.

MUUTOKSENHAKU JA KANTELUMAHDOLLISUUS

Lapsen mielipide rajoitustoimenpiteestä selvitetään aina. Myös vanhempien mielipide pyritään selvittämään aina. Joihinkin tehdyistä päätöksistä on oikeus hakea muutosta. Päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Päätöksessä lukee aina, voiko siitä valittaa. Ohjaajat auttavat tarvittaessa. Aiheesta puhutaan lasten kanssa rajoitustoimenpidepäätöstä läpikäydessä.

Muutoksenhakuoikeus koskee seuraavia päätöksiä: Yhteydenpidon rajoittaminen 63 §, Aineiden ja esineiden haltuunotto 65 §, Lähetysten luovuttamatta jättäminen 67 § sekä Liikkumisvapauden rajoittaminen 69 §.

Jos lapsi taikka vanhempi kokee, että on tullut kohdelluksi lainvastaisesti, voi oikeusasiamiehelle tehdä kantelun. Oikeusasiamies tutkii, onko asiassa toimittu lainvastaisesti (esim. väärinkäytös, päätöksen puutteellinen perustelu, huolimattomuus, neuvonnan puute, epäasianmukainen käyttäytyminen tai muu hyvän hallinnon vastainen menettely, perus- ja ihmisoikeuksien loukkaukset).

Kantelun voi tehdä itseään koskevasta asiasta, mutta kannella voi myös toisen puolesta tai yhdessä muiden kanssa. Tällöin mukana on oltava valtakirja, jolla todistetaan, että saat toimia toisen puolesta. Kanteluissa on myös oltava oma nimi.

Johtavalle sosiaalityöntekijälle tai yksikön vastaavalle johtajalle voi tehdä muistutuksen ikävistä tilanteista tai saamastaan huonosta kohtelusta. Ikävistä kokemuksista on aina hyvä kertoa ohjaajille sekä yksikön vastaavalle johtajalle. Vastaavan johtajan velvollisuus on puuttua lasten huonoon kohteluun. Kanteluita ja muistutuksia voivat tehdä kaikenikäiset lapset ja nuoret. Aiheesta puhutaan lasten kanssa lasten palaverissa.